

ELEMENTORUM ETYMOLOGIA

De Zeven Metalen van de Klassieke Oudheid

In de Klassieke Oudheid kende men slechts zeven metalen: goud, zilver, ijzer, koper, kwik, tin en lood. De Griekse wiskundige en wijsgeer, Pythagoras had reeds in de zesde eeuw voor Christus het magische karakter van de waarde zeven aangetoond. Immers, de twee meest fundamentele geometrische vormen – de driehoek en de vierhoek – telden in totaal zeven hoeken. Al gauw werden de zeven metalen vereenzelvigd met de zeven dagen van de week, de zeven kleuren van de regenboog, en de zeven gekende hemellichamen: de zon, de maan, en de vijf planeten – Venus, Mars, Mercurius, Jupiter, en Saturnus. De symbolen voor de hemellichamen werden daarom ook in de alchemistische geschriften gebruikt.

GOUD. De koning der metalen, het geelglanzende goud, werd in verband gebracht met de brandende zon – koningin der hemellichamen. Het gedegen goud werd voorgesteld door een cirkel ○ – het symbool voor de mathematische perfectie. Het moderne symbool voor goud, Au, vindt zijn oorsprong in het Latijnse *aurum* (geel). De naam *goud* is dan weer afgeleid van het Indo-Europese *ghelwa* (geel).

ZILVER. Het witglanzende zilver werd geassocieerd met de zilverkleurige maan. Het symbool voor zilver, een halve cirkel, verwees op iconografische wijze naar de maansikkel. De naam *zilver* blijkt afkomstig te zijn van het Oudsaksische *siluvar*. Zilver dankt zijn symbool, Ag, aan het Latijnse *argentum* en het Griekse *argyros* (glanzend metaal). Deze blijken afgeleid te zijn van het Sanskriete *arj-una* (licht).

IJZER. Tijdens de ijzertijd werd metallisch ijzer veelvuldig gebruikt in de vervaardiging van allerhande metalen voorwerpen, waaronder ook

wapens zoals speerpunten, zwaarden, en slingerkogels. Het oorlogsmetaal werd dan ook in relatie gebracht met de rode planeet van de Romeinse oorlogsgod, Mars, en werd symbolisch voorgesteld door een schild en een speer ♂. Het moderne symbool voor ijzer, Fe, komt van het Latijnse *ferrum*. De naam *ijzer* is dan weer afkomstig van het Oudsaksische *isarn*, wat op zijn beurt afkomstig is van het Proto-Indo-Europese *is-əro* (sterk).

KOPER. In de symbolen van de overige metalen – koper, kwik, tin en lood – werd een kruis geïncorporeerd om het verband tussen de alchemie en de religie te duiden. Zo werd het laatste muntelement, koper, voorgesteld door de combinatie van het kruis en de cirkel ♁. De roodgele bloes van koper bracht dit metaal immers in nauw verband met de gele kleur van goud. Bovendien leek het kopersymbool op de handspiegel van Venus, de helder stralende godin van de liefde. Zowel de naam *koper* als het moderne symbool, Cu, verwijzen naar de plaats van hersprong. Het Latijnse *cuprum* is immers afgeleid van *aes cyprium* (erts van Cyprus).

De Zeven Romeinse Goden – Saturnus, Venus, Mars, Jupiter, Luna, Mercurius en Apollo.

KWIK. Het snelstromende, vloeibare kwikzilver werd dan weer vereenzelvigd met de ‘snelle’ planeet Mercurius, en de gelijknamige boodschapper van de Romeinse goden. De planeet Mercurius is de dichtst bij de zon staande planeet, net zoals kwik, als basisingrediënt voor de transmutatie van onedele metalen, het sterkst verwant was met goud. Het symbool voor kwik leek sterk op het kopersymbool, maar werd nog extra bekroond door een omgevallen maansikkel, verwijzende naar de grote gelijkenissen in kleur en helderheid met het zilvermetaal. Bovendien verwees dit icoon naar de gevleugelde helm van Mercurius. Het moderne symbool voor kwik, Hg, verwijst naar het Griekse ὑδραργυρος (hydrargyros, waterige zilver), van ὑδωρ (hydōr, water) en αργυρος (argyros, zilver). De Latijnse naam *argentum vivum* betekent dan weer levendig zilver. Ook de naam *kwik* is afgeleid van het Oudsaksische *quik* (levendig).

Metaal	Goud	Zilver	IJzer
Planeet	Zon	Maan	Mars
God	Apollo	Luna	Mars
Symbool	○	☾	♂
Dag	Zondag	Maandag	Dinsdag

Vermits er lange tijd werd gedacht dat tin en lood slechts varianten waren van eenzelfde metaal, verschilden ook hun symbolen niet erg van elkaar. Het idee dat deze metalen een gedegradeerde vorm van zilver waren, verklaart ook de aanwezigheid van de gegolfde componenten in hun alchemistische symbolen.

TIN werd gerelateerd met Jupiter, de grootste gasvormige planeet binnen het zonnestelsel, en tevens ook de oppergod van de Romeinse mythologie. Volgens sommigen stelde het symbool voor tin ♃ de arm van Jupiter voor die een bliksemschicht in de hand hield. Anderen meenden de misvormde Z op te merken van Zeus, Jupiter’s Griekse naam. Nog anderen herkenden er een arend in of het cijfer vier, verwijzende naar de vierde dag van de week, donderdag. Het chemische symbool voor tin, Sn, blijkt afkomstig te zijn van het Latijnse *stannum* (afkomstig van het Indo-Europese *stagnum* voor ‘druppelen’ vermits het metaal gemakkelijk smelt). De naam *tin* zou dan weer verwijzen naar de met Jupiter geassocieerde Etruskische god van de lucht, bliksem en donder, *Tinia*.

LOOD. Het dofgrijze en loodzware lood werd ten slotte in verband gebracht met Saturnus, de oude Italische god van de landbouw en het uitgezaaide graan. Het loodsymbool ♄ verwijst dan ook naar Saturnus’ sikkel of zeis. Het moderne symbool van lood, Pb, komt van het Latijnse *plumbum*. De naam *lood* zou afkomstig zijn van het Ierse *luaide*, hetgeen zou kunnen verwijzen naar het Keltische *loud* (rood, omwille van de rode loodoxide kleur).

Kwik	Tin	Koper	Lood
Mercurius	Jupiter	Venus	Saturnus
Mercurius	Jupiter	Venus	Saturnus
♿	♃	♀	♄
Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag

De Zeven Metalen van de Klassieke Oudheid.